

УДК 371.37:016

ДІАГНОСТИКА ХУДОЖНЬО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Чжан Няньхуа

аспірант факультету мистецтв імені А. Авдієвського
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,
Київ, Україна

Анотація. У статті представлена діагностика художньо-інформаційної компетентності студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів. У процесі цієї роботи були використані такі методи: емпіричні – усне та письмове опитування, інтерв'ювання, бесіди, педагогічне спостереження; аналітичні – виявлення досвіду фахової підготовки студентів, майбутніх керівників вокально-хорових колективів; статистичних – узагальнення виявлених якісних і кількісних результатів дослідження. У результаті проведеної роботи виявлено три рівні сформованості художньо-інформаційної компетентності, а саме: низький, середній, високий. Виокремлення різних рівнів сформованості художньо-інформаційної компетентності сприяло здійсненню диференційованого індивідуального підходу під час диригентсько-хорового навчання.

Ключові слова: художньо-інформаційна компетентність; майбутній учитель музичного мистецтва; діагностика; рівні; методи.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва в системі вищої музично-педагогічної освіти України та Китаю передбачає вирішення комплексу багатьох складних завдань інформаційного, ціннісно-орієнтаційного та організаційного змісту. У зв'язку з цим, нами була висунута гіпотеза про ефективне набуття студентами художньо-інформаційної компетентності завдяки підвищенню рівня позитивної мотивації до якісного здійснення навчальної роботи з інформацією в процесі оволодіння фаховими знаннями та навичками, наявності особистісної готовності до роботи з різними інформаційними джерелами, сформованості творчого ставлення до навчальних завдань при використанні засобів мультимедіа, наочних засобів навчання, розробленої авторської методики формування художньо-інформаційної компетентності під час фахового навчання у вищому навчальному педагогічному закладі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам підготовки вчителів на сучасному етапі інформатизації суспільства присвячені дослідження філософів (В. Андрущенко, Г. Васянович, І. Зязюн, В. Кремень, В. Кудін та ін.), психологів (Г. Балл, І. Бех, О. Кульчицька, Л. Мітіна, О. Моляко, В. Семиченко та ін.), педагогів (С. Гончаренко, Н. Гузій, Р. Гуревич, Н. Мойсеюк, О. Пехота, С. Сисоєва та ін.). Дисертаційні роботи присвячені формуванню інформаційної культури майбутніх учителів (С. Гунько, Є. Данильчук, А. Коломієць, І. Смірної, Л. Макаренко та ін.). Питання підготовки майбутніх учителів

музики до продуктивної діяльності в умовах інформаційного суспільства розглядали Е. Абдуллін, Н. Гуральник, Л. Коваль, Л. Куненко, Л. Масол, О. Михайліченко, І. Мостова, С. Науменко, О. Олексюк, Г. Падалка, Л. Паньків, Т. Пляченко, Г. Побережна, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Федоришин, В. Шульгіна, О. Щолокова, Д. Юник та ін.

Формулювання цілей статті. Метою статті є висвітлити діагностичний етап формування художньо-інформаційної компетентності студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діагностичний експеримент включав такі методи: емпіричні – усне та письмове опитування, інтерв'ювання, бесіди, педагогічне спостереження; аналітичні – виявлення досвіду фахової підготовки студентів, майбутніх керівників вокального ансамблю; статистичні – узагальнення виявлених якісних і кількісних результатів дослідження. Для проведення методики діагностики стану сформованості методичної підготовленості майбутніх керівників вокально-хорових колективів необхідним було здійснення дослідження вихідного стану експериментальних та контрольних груп за пошуковим експериментом. Педагогічні спостереження здійснювались із використанням попередньо розроблених критеріїв оцінки сформованості художньо-інформаційної компетентності майбутніх учителів музики. Так, основними критеріями під час проведення експериментального дослідження було обрано: якість засвоєння фахових знань, умінь і навичок; використання різних інформаційних джерел; уміння використовувати можливості засобів мультимедіа в роботі з даними; самостійність; творчість у роботі над навчальним завданням.

У дослідженні було встановлено три рівні сформованості означеного феномена. Цим рівням відповідала й шкала оцінювання виявлених студентами знань і вмінь. У результаті до високого рівня було віднесено студентів, які за виконання навчальних завдань отримали по 4 – 5 балів за кожне завдання. Студентів, які отримали 2 – 3 бали за виконання кожного навчального завдання, було віднесено до середнього рівня. До низького рівня було віднесено тих студентів, що отримали за виконання кожного завдання 1 бал. Зазначимо, що для здійснення оцінювання студентів за критерієм якості засвоєння знань, умінь і навичок ми використали методику І. Підласого, що виділив інформаційно-змістовні елементи тексту (ІЗЕТ). Визначені елементи, за вказівкою автора, є складовими частинами інформаційного потоку, що виступають основними критеріями оцінювання даних. Це уможливорює розподіл отриманих даних на блоки [2, с. 17 – 23]. Так, нами розроблено контрольну-експериментальну роботу. Унаслідок підрахування правильно виконаних інформаційно-змістовних елементів тексту проведено оцінювання якості знань студентів.

Відтак, у створених експериментальній та контрольній групах були проведені початкові зрізи та виявлені рівні якості засвоєння фахових знань, умінь і навичок; використання різних інформаційних джерел; уміння

використовувати можливості засобів мультимедіа в роботі з даними; самостійність; творчість у роботі над навчальним завданням.

Для перевірки висунутої гіпотези щодо необхідності формування художньо-інформаційної компетентності застосовано метод опитування та інтерв'ювання викладачів циклу диригентсько-хорових дисциплін. Викладачам поставлено питання про необхідність залучення художніх знань під час спрямування студентів до досягнення музичних творів і їх вивчення. Водночас важливим поставало питання про доцільність залучення знань майбутніх учителів музики з сучасної інформаційної техніки та інформаційних технологій під час вивчення вокально-хорових творів [1, с. 183].

За результатами опитування викладачів диригентсько-хорових дисциплін дійшли певних висновків. Так, на думку більшості викладачів диригентсько-хорових дисциплін, можливість набуття майбутніми вчителями музики художньо-інформаційної компетентності під час фахового навчання у вищому навчальному педагогічному закладі забезпечується завдяки залученню творів інших видів мистецтва під час навчальної роботи студентів над музичними творами. На запитання про необхідність залучення художніх знань під час спрямування студентів до досягнення музичних творів і їх вивчення викладачі одностайно дали позитивну відповідь. Запропоноване питання про доцільність залучення знань майбутніх учителів музики з сучасної інформаційної техніки та інформаційних технологій під час вивчення хорових творів спонукало викладачів до висловлення різних думок.

Так, деякі викладачі зазначили, що активно заохочують студентів до використання сучасної інформаційної техніки та інформаційних технологій під час вивчення хорових творів. Водночас висловлено думку про те, що першочерговим завданням викладення циклу диригентсько-хорових дисциплін є забезпечення студентів диригентсько-хоровими знаннями й уміннями для формування їхньої готовності здійснювати музично-педагогічну діяльність у загальноосвітній школі. Також викладачі висловили думку про те, що більшість студентів не володіє навичкою використовувати набуті знання з інших предметів під час вивчення диригентсько-хорових дисциплін. Ці висновки щодо результатів опитування та інтерв'ювання уможливили окреслення напрямів поданого дослідження.

До того ж аналіз досвіду роботи викладачів диригентсько-хорових дисциплін переконливо свідчить про ефективність наявної системи щодо фахової підготовки майбутніх учителів музики. Методика проведення занять зорієнтована на навчальний, розвивальний і творчий характер оволодіння майбутніми вчителями музики фаховими знаннями та вміннями. У цьому процесі застосовуються такі методи навчання, які сприяють розвитку творчого потенціалу студентів, формуванню в них стійких умінь щодо використання інтелектуальних умінь під час навчальної роботи над музичним твором. До таких форм і методів належать: міні-концерти, лекції-діалоги, концерти-конференції,

профорієнтаційні концерти в загальноосвітніх школах, навчальні дискусії, ділові ігри, презентації рефератів і конкурсних робіт, участь у наукових гуртках та проблемних групах.

Водночас здійснено аналіз процесу музично-естетичного розвитку школярів на уроках музичного мистецтва в загальноосвітніх навчальних закладах. Проведений аналіз свідчить, що більшість учителів музичного мистецтва поряд із традиційними методами навчання застосовує таку сучасну інформаційну техніку, як комп'ютер, ноутбук, а також інформаційні носії [3, с. 283]. У цьому процесі враховано перехід загальноосвітніх навчальних закладів на нові стандарти освіти, що, насамперед, потребує впровадження інформаційних освітніх технологій навчання.

Під час здійснення спостереження за педагогічною діяльністю майбутніх учителів музики з'ясовано, що вчителі музичного мистецтва застосовують сучасну інформаційну техніку переважно для демонстрації відомостей. При цьому проблема залучення учнів до активної взаємодії під час уроку музичного мистецтва з використанням засобів мультимедіа, формування в них комунікативних умінь для музично-естетичного розвитку, розвиток емоційно-образної сфери завдяки використанню можливостей інформаційних технологій залишається відкритою. Підкреслимо, що впровадження Інтернет-технологій до процесу музично-естетичного розвитку учнів передбачає поєднання нових інтерактивних методів із традиційними методичними системами музичного навчання.

Ураховуючи те, що сформована в майбутніх учителів музики система мотивів позитивно впливає на оволодіння ними фаховими компетенціями, для нашого дослідження важливо було дізнатись, які саме мотиви спонукають студентів до використання інформаційної продукції під час фахового навчання. Зазначимо, що нами запропоновано певні мотиви, які студенти оцінювали за 10-бальною системою. Так, мотив «Урахування потужного потенціалу інформаційної продукції» був високо оцінений студентами, які під час бесіди висловлювали думку про те, що вміння майбутнього фахівця використовувати потужний потенціал інформаційної продукції сприяє саморозвитку.

Наступний запропонований нами мотив – «Бажання спростити вирішення навчальної проблеми» був оцінений за 9 балами. А під час бесіди студенти зазначили, що особисто переконались у тому, що дані вилучені з мережі Інтернет сприяють усвідомленню сутності музичного твору, розумінню закономірностей музики. Такий мотив, як «Необхідність підготовки до занять із циклу диригентсько-хорових дисциплін», був оцінений студентами переважно низькими балами. Під час обговорення студенти одностайно висловили думку про те, що викладач, готуючись до заняття, повинен підготувати для студента наочний навчальний матеріал для того, щоб студент мав змогу проаналізувати й опрацювати. Далі запропоновано студентам для оцінювання мотив «Прагнення до набуття нових знань і вмінь», який студенти високо оцінили.

Водночас високе оцінювання мотиву «Інтерес до інформаційної продукції» студенти під час бесіди пояснили тим, що сучасні інформаційні засоби навчання досить на високому рівні вможливають створення інформаційної продукції, яка є цікавою, привабливою, корисною як під час фахового навчання, так і в подальшій музично-педагогічній діяльності. Попри те, що мотив «Можливість здійснювати творчу діяльність у процесі навчальної роботи з даними» було оцінено середніми балами, студенти впродовж бесіди говорили про те, що не володіють навичками здійснення творчої діяльності під час роботи з даними. При цьому студенти заявили, що мають потребу в творчому самовиявленні, і якщо використання сучасної інформаційної техніки сприятиме цьому, то це суттєво вплине на рівень фахового розвитку. Це стало підставою для оцінювання студентами високими балами мотиву «Прагнення до творчого самовиявлення в навчальному процесі».

Отже, проведене анкетування серед студентів уможливило ранжування мотивів, що спонукають майбутніх учителів під час фахового навчання оволодівати інформаційно-художніми компетенціями. Проведена серед студентів бесіда вможливила висловлення багатьма студентами власної думки, що дозволило розкрити сутність запропонованих мотивів, розглянути необхідність їх формування під час фахового навчання у вищому навчальному педагогічному закладі.

У результаті констатувального експерименту виявлено три рівні сформованості художньо-інформаційної компетентності студентів, а саме: низький, середній, високий. Виокремлення різних рівнів сформованості художньо-інформаційної компетентності сприяє здійсненню диференційованого індивідуального підходу під час диригентсько-хорового навчання, а також здійснення якісно-кількісної характеристики критеріїв і показників сформованості художньо-інформаційної компетентності за умов упровадження методики формування художньо-інформаційної компетентності майбутніх учителів музики.

Високий рівень сформованості художньо-інформаційної компетентності майбутніх учителів музики притаманний студентам із високим творчим потенціалом, із глибоким усвідомленням значення емпіричного навчання як суттєвої передумови їхньої плідної педагогічної роботи після закінчення фахового навчання. Студенти цього рівня виявляють стійке прагнення до фахового зростання під час навчання у вищому педагогічному навчальному закладі, а також відзначаються наявністю таких якостей, як оригінальне творче мислення, наполегливість у навчальній роботі над навчальним завданням, самостійність у вирішенні професійно-педагогічних задач із використанням різних інформаційних джерел. Виявляють розвинуту педагогічну рефлексію, емпатію, а також прагнення до самопізнання. Студенти цього рівня виявляють глибокі й осмислені знання і мають високий рівень інтелектуального, емоційного та морального розвитку. Студенти здатні цілеспрямовано

здійснювати пошук необхідної інформації з використанням різних інформаційних джерел.

Середній рівень сформованості художньо-інформаційної компетентності в майбутніх учителів музики можна визначити в студентів, які позитивно спрямовані на самопізнання під час фахового розвитку. У студентів сформований інтерес до проблем викладання у вищій школі. Вони усвідомлюють власні потреби в творчій самореалізації та усвідомлюють важливість самоконтролю та самооцінки. Володіють систематизованими знаннями щодо сучасних інформаційних засобів, усвідомлюючи їх значимість у процесі музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва в загальноосвітній школі. Характерні неглибокі знання щодо вікових особливостей дитячого голосу. Знають особливості підбору навчального матеріалу для учнів шкільного віку, але ці знання не досить глибокі й усвідомлені. Такі студенти легко залучаються до розв'язання навчальних задач, але наявний поверхневий інтерес до навчальної роботи з нотним матеріалом.

Студенти цього рівня характеризуються посередньою підготовкою до використання інтелектуальних умінь у навчальній діяльності та виявляють знання щодо видів інформаційних джерел і їхній вплив на творчу особистість вчителя музичного мистецтва. Однак потреба реалізації своїх знань носить ситуативний характер і вимагає стимулювання. Студенти виявляють вміння визначати достовірність інформації за більш тривалий час. Нестійкі знання про специфіку передавання інформації, як правило, заважають таким студентам здійснювати обмін різною за типами й за об'єктами інформацією. Набуті нестійкі знання про навчально-педагогічні властивості інформаційних джерел постають причиною виконання навчальних завдань із певними недоліками. Нестійкі вміння оцінювати значимість своїх пошукових потреб впливає на темп навчальної роботи. Вони виявляють слабкі вміння щодо планування процесу пошуку даних і навчальної роботи з ними. Ці студенти виявляють вміння знаходити професійно-значущу інформацію під керівництвом викладача, але характеризуються відсутністю постійної системи самоконтролю під час навчальної діяльності з даними.

Низький рівень сформованості в студентів художньо-інформаційної компетентності відзначається домінуванням зовнішньої мотивації. Відсутній взаємозв'язок між інтересом до можливостей сучасних інформаційних технологій, мультимедійного середовища та музичної педагогіки. Невідповідально ставляться до самостійної навчальної діяльності з даними. Обізнаність у дисциплінах диригентсько-хорового циклу поверхнева. Знання про вокально-хорову роботу з учнями шкільного віку мають поверхневий характер. Часткове володіння вміннями здійснювати самостійну роботу над шкільною піснею, що включає адаптацію певної пісні до особливостей вокальних можливостей учнів визначеного шкільного віку. Характер засвоєння інформації – репродуктивний. Відсутні вміння здійснювати музично-теоретичний аналіз

шкільної пісні. Володіють низьким рівнем розвитку інтелектуальних умінь. Не завжди чітко формулюють мету поставленого завдання. Студенти приблизно уявляють про можливі інформаційні джерела і не набувають знань про види інформаційних джерел, способи поширення даних. Вони стикаються з труднощами під час навчальної роботи з даними. Виявляють слабкі вміння визначати достовірність інформаційних джерел, і потребують допомоги викладача. Знання щодо сучасної інформаційної техніки мають частковий характер.

Висновки. Зміст та хід дослідно-експериментальної роботи на констатувальному етапі експерименту дозволили визначити рівні сформованості художньо-інформаційної компетентності майбутніх учителів музики під час диригентсько-хорової підготовки. Застосування на етапі діагностики комплексної оцінки рівнів сформованості цього феномена дозволило засвідчити, що більшість студентів не досягла високого рівня, а зайняла позиції на середньому та низькому рівнях. Це дало підстави для застосування спеціально розробленої поетапної методики формування художньо-інформаційної компетентності в студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козир А. В. Формування професійної майстерності майбутнього вчителя музики у циклі диригентсько-хорових дисциплін / А. В. Козир //Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. – К., 2003. – Вип. 10. – С. 181 – 189.
2. Подласый И. П. Вероятностные закономерности в освоении учебной информации / И. Подласый // Радянська школа. – 1981. – № 12. – С. 17 – 23.
3. Проворова Є. М. Особливості музично-педагогічної комунікації вчителя та учнів на уроках музики /Є. Проворова //Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г. М. Падалки [за ред. проф. А. В. Козир]. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова. – С. 276 – 284.

ДИАГНОСТИКА ХУДОЖЕСТВЕННО-ИНФОРМАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

Чжан Няньхуа

аспирант факультета искусств имени А.Авдиевского
Национального педагогического университета имени М.П. Драгоманова,
Киев, Украина

Аннотация. В статье представлена диагностика художественно-информационной компетентности студентов факультетов искусств педагогических университетов.

В процессе этой работы были использованы следующие методы: эмпирические – устный и письменный опрос, интервьюирование, беседы, педагогическое наблюдение; аналитические – выявление опыта профессиональной подготовки студентов, будущих руководителей вокально-хоровых коллективов; статистические – обобщение выявленных качественных и количественных результатов исследования. В результате проведенной работы

ЧЖАН НЯНЬХУА
Діагностика художньо-інформаційної компетентності
майбутніх учителів музичного мистецтва

виявлено три рівня сформованості художественно-інформаційної компетентності, а саме: низький, середній, високий. Виділення різних рівнів сформованості художественно-інформаційної компетентності сприяло здійсненню диференційованого індивідуального підходу при дирижерсько-хорового навчання.

Ключевые слова: художественно-інформаційна компетентність; майбутній учитель музичного мистецтва; діагностика; рівні; методи.

DIAGNOSTICS OF ARTISTIC AND INFORMATIONAL COMPETENCE OF FUTURE MUSICAL ART TEACHERS

Zhang Nianhua

Graduate Student of the Faculty of Arts named after A. Avdiievskiy
National Pedagogical Dragomanov University
Kiev, Ukraine

Abstract. The article presents the diagnostics of artistic and informational competence of students of the art faculties at pedagogical universities. The question of future music teachers' training for productive activity in the information society is considered by E. Abdullin, N. Huralnik, L. Koval, L. Kunenko, L. Masol, O. Mykhailychenko, I. Mostova, H. Padalka, O. Rudnytska, V. Fedoryshyn.

In the process of this work, the following methods are used: empirical – oral and written interview, interviewing, conversations, pedagogical observation; analytical – the experience identification of professional training of students, future leaders of vocal choral groups; statistical – generalization of the revealed qualitative and quantitative research results. The analysis of the process of schoolchildren's musical and aesthetic development at musical art lessons in secondary schools is carried out. The analysis shows that most teachers of musical art, in addition to traditional methods of teaching, use such modern information technology as a computer, a laptop, as well as information carriers. As a result of the work carried out, three levels of the formation of artistic and information competence are revealed, namely: low, medium, high. The allocation of various levels of the formation of artistic and information competence contributed to the implementation of a differentiated individual approach in conducting and choral training.

The content and course of experimental work at the stage of the experiment allows to determine the levels of formation of the artistic and informational competence of future music teachers in the process of conducting and choral training. Application at the diagnostic stage of the comprehensive assessment of the levels of this phenomenon formation has allowed to certify that most students have not reached a high level, but have taken positions at the medium and low levels. This gives rise to the use of a specially developed step-by-step methodology for the formation of students' artistic and informational competence.

Key words: artistic and information competence; a future teacher of musical art; diagnostics; levels; methods.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Kozyr, A. V. (2003). Formuvannya profesiinoi maisternosti maibutnoho vchytelia muzyky u tsykli dyryhentsko-khorovykh dystsyplin [Forming future music teacher professional skills in the cycle of conducting and choral disciplines]. *Tvorcha osobystist uchytelia: problemy teorii i praktyky – The creative personality of a teacher: theoretical and practical problems*, 10, 181 – 189 [in Ukrainian].

ЧЖАН НЯНЬХУА
Діагностика художньо-інформаційної компетентності
майбутніх учителів музичного мистецтва

2. Podlasyj, I. P. (1981). Verojatnostnye zakonomernosti v osvoenii uchebnoj informacii [Probabilistic regularities in mastering educational information]. *Radjans'ka shkola – Soviet School*, 12, 17 – 23 [in Russian].

3. Provorova, Ye. M. (2012). Osoblyvosti muzychno-pedahohichnoi komunikatsii vchytelia ta uchniv na urokakh muzyky [The peculiarities of musical and pedagogical communication of a teacher and schoolchildren in Music lessons] *Teoriia ta metodyka mystetskoj osvity. Naukova shkola H.M. Padalky – Theory and practice of artistic education. Scientific school of H.M. Padalka*. A.V. Kozyr (Ed.). – Kyiv: NPU imeni M.P. Drahomanova [in Ukrainian].

Матеріали надійшли до редакції
09.11.2017 р.